

Agnieszka Szatkowska
Joanna Paulina Kufel
Monika Jędraszek
Larysa Opuk-Organista

TERRORYZM – DESTABILIZATOR ŁADU ŚWIATOWEGO (kryminalistyczna problematyka współczesnej przestępczości)

Terroryzm stał się jednym z najpoważniejszych zagrożeń światowego porządku. Działania terrorystyczne wpływają destabilizująco na rządy, zabijają niewinnych ludzi, mają na celu zastraszenie społeczeństwa.¹

Według *Słownika wyrazów obcych PWN* terror oznacza stosowanie przemocy, gwałtu, okrucieństwa w celu zastraszenia, zniszczenia przeciwnika. Definicji terroryzmu jest ok. 200, różnią się od siebie stopniem nacisku na podłoże, cel i przedmiot ataku.² Są one jednak niejasne i nieostre. Można przyjąć, że terroryzm to umyślne działanie, podejmowane jawnie, wbrew prawu, zazwyczaj przez zorganizowane grupy ludzi po to, aby w drodze ataków przemocy lub zagrożenia nimi zastraszyć organa państwowe (...) czy grupy społeczeństwa i w ten sposób wymusić określone postępowanie.³

Terroryzm – stosowanie terroru, zwłaszcza przez ugrupowania ekstremistyczne, które za pomocą zabójstw politycznych, porwań zakładników, uprowadzeń statków powietrznych, morskich próbują zwrócić uwagę opinii publicznej na wysuwane przez siebie hasła i żądania lub wymusić na rządach państw ustępstwa. Najczęstsze rodzaje działalności terrorystycznej to: działania konspiracyjne, zabójstwa, porwania, uprowadzenia samolotów, podpalenia, podkładanie bomb, produkcja lub posiadanie broni biologicznej, przekazywanie środków finansowych na grupy terrorystyczne⁴

Paradoksem, a zarazem problemem m.in. dla społeczności akademickiej jest fakt, iż mimo że słowo terroryzm jest używane bardzo często, tak naprawdę nie istnieje jedna, właściwa, powszechnie obowiązująca definicja terroryzmu.

¹ B. Hołyst, *Kryminologia*, wyd. IX rozszerz., Warszawa 2007, s. 474.

² K. Jałoszyński, *Terroryzm czy terror polityczny w Polsce?*, Warszawa 2001, s. 7.

³ B. Sygit, *Zbrodnia jako kategoria przestępstwa*, Toruń 2005, s. 333.

⁴ W. Osterburg, R. Ward, *Criminal investigation – a method for reconstructing the past*, Third edition, Anderson Publ. 2000, s. 575.

Możemy jednak przyjąć, że na definicję terroryzmu składają się następujące elementy:

- stosowana jest przemoc;
- „ulubionym” celem ataków są cywile;
- chęć wywołania globalnej grozy, zastraszania, chęć wzbudzenia uczucia bezbronności obywateli (stąd ataki na cywili);
- chęć osiągnięcia celów politycznych, militarnych, religijnych, ideologicznych;⁵
- dążenie do osiągnięcia rozgłosu;
- nieobliczalność, nieprzewidywalność, niespodziewany atak;
- konspiracyjny charakter działalności;
- kryminalny charakter zamachów;
- żądania stawiane osobom trzecim.⁶

Stąd też mówi się o terroryzmie jako o strategii komunikacyjnej, która w szczególnie spektakularny sposób ma służyć rozpowszechnianiu pewnych przesłań.⁷

Przyjęło się uważać, że koniec XX wieku to „epoka terroryzmu”, a ostatnie dziesięciolecia XX wieku zostały dotknięte nowym zjawiskiem przemocy – terroryzmem. Owo nowe zjawisko rozkwitło właśnie w czasach nam współczesnych, wraz z rozwojem technologicznym oraz rosnącą rolą środków masowego przekazu.⁸

Terroryzm stał się globalnym zjawiskiem międzynarodowym – organizacje terrorystyczne przekraczają granice państw, a terroryści są mobilni i anonimowi, co udało się im uzyskać dzięki globalizacji⁹

Działalność terrorystyczna stanowi zagrożenie dla życia i zdrowia. Znane są nam z przekazów medialnych ataki terrorystyczne: porwania samolotów, podkładanie bomb i śmierć przypadkowych ludzi (Nowy Jork, Londyn, Madryt)¹⁰, aczkolwiek należących do społeczności, którą zamachowcy uznają za wroga.

⁵ B. Hołyst, *Terroryzm*, Warszawa 2009, s. 56.

⁶ K. Jałoszyński, *Terroryzm...*, s. 7.

⁷ B. Hołyst, *Kryminologia*, s. 470.

⁸ „W ocenie M. Filara, jego początków można się dopatrzeć już wśród żydowskich zelotów zabijających w publicznych miejscach na oczach tłumu rzymskich legionistów okupujących Izrael”, B. Sygit, *Zbrodnia jako kategoria przestępstwa*, s. 333, za M. Filar; *Terroryzm*, s. 17.

⁹ B. Hołyst, *Kryminologia*, s. 492.

¹⁰ 11 marca 2004 r. w Madrycie zamachowcy dokonali ataku terrorystycznego w pociągach dowożących ludzi z okolic Madrytu do pracy w stolicy Hiszpanii. W wyniku podłożenia ładunków wybuchowych śmierć poniosło 191 osób, a ponad 2 tysiące zostało ciężko rannych. W londyńskim metrze podłożono ładunek wybuchowy. Śmierć poniosło 56 osób i ponad 700 zostało rannych.

Powoduje zagrożenie osób bliskich: porwania (dziennikarzy, turystów, pracowników naukowych, uczestników misji humanitarnych), uprowadzenia samolotów.

Działalność terrorystyczną warunkuje wiele czynników: ideologiczne, społeczne, ekonomiczne (prawdopodobieństwo buntu jest większe tam, gdzie jest deprivacja), nurty separatystyczne o charakterze religijnym, nacjonalistycznym, społecznym (IRA, ETA, Kurdowie). Terroryzm może być w końcu traktowany jako boski obowiązek (fanatyzm religijny). Może też wynikać z uwarunkowań geopolitycznych, czego przykładem są stosunki USA z Bliskim Wschodem (ropa naftowa w Arabii Saudyjskiej, zaostrenie relacji po 11 września 2001 r.).

Zagrożeniem, z jakim współczesność musi się zmierzyć, jest cyberterroryzm – potajemne wchodzenie terrorystów do systemów komputerowych celem wprowadzania wirusów czy kradzieży informacji.

Praktycznie wszystkie procesy życia społecznego we współczesnym świecie opierają się na wykorzystaniu techniki i komputerów. Terroryzm XXI wieku staje się jednym z największych wyzwań dla bezpieczeństwa międzynarodowego. Rozwój technologiczny, łatwość dostępu do Internetu są pomocne również dla terrorystów. Organizacje terrorystyczne dzięki sieci mają ułatwioną komunikację – transmisja danych trwa kilka sekund, łatwo jest też na bieżąco dokonywać zmian i kontrolować wszelkie działania. Z drugiej jednak strony, korzystanie przez terrorystów z komputerów i Internetu umożliwia ich wykrycie dzięki pozostawionym cyberśladam.

Potencjalnymi celami ataków terrorystycznych z wykorzystaniem osiągnięć technologicznych mogą być systemy kontroli lotów, systemy bankowe, zakłady produkujące żywność czy ujęcia wody pitnej. Można więc przyjąć, że cyberterroryzm (*soft terrorism*) to działania blokujące, niszczące lub zniekształcające w stosunku do informacji przetwarzanej, przechowywanej i przekazywanej w systemach teleinformatycznych oraz obezwładniające te systemy. System telekomunikacyjny będący w rękach terrorystów może też zostać użyty do dezinformacji i walki psychologicznej.

Coraz częściej pojawiają się opinie, że obecna epoka to czas terroryzmu, który wykorzystuje osiągnięcia nauki i techniki w celu eksterminacji jak największej ilości osób. Terroryzm broni masowego rażenia oraz bioterroryzm stają się coraz bardziej realnym zagrożeniem. Groźba użycia przez terrorystów broni chemicznej lub niebezpiecznych czynników biologicznych, bakterii i patogenów wydaje się być czymś realnym.

Szacuje się, że broń biologiczną posiada 10-15 państw (m.in. Irak, Iran, Libia, Chiny, Korea Płn., Kuba, Rosja, Syria) oraz że jest ona w posiadaniu terrorystów. Drobnoustroje te mogą wywołać choroby takie jak: wąglik, cholera,

dżuma, żółta febra, czerwotka bakteryjna, kleszczowe zapalenie opon mózgowych, dur brzuszny i plamisty, grypę¹¹.

Wszystkie państwa powinny kłaść ogromny nacisk na zapewnienie biobezpieczeństwa laboratoriom, sprzętom, badaniom; dokładne sprawdzanie osób, które zajmują się takimi badaniami. Zaostrzonej kontroli powinny podlegać także czynniki biologiczne, by uniknąć groźby wystąpienia globalnej epidemii (łatwość użycia szkodliwych czynników chociażby w metrze, klimatyzatorach czy w towarach pochodzenia zwierzęcego). Należy pamiętać, iż bakterie mogą wymknąć się spod kontroli oraz ulec zmutowaniu.

Ostrzeżeniem niech będzie użyty w 1995 r. gaz sarin w tokijskim metrze, który zabił 11 osób i spowodował uszczerbek na zdrowiu setek innych. Gazy takie, jak sarin i tabun są niewidoczne i bezzapachowe, dostają się do organizmu człowieka przez skórę lub układ oddechowy. Wywołują zwiększoną potliwość, zakłócenia widzenia, problemy z oddychaniem. Śmierć człowieka następuje w przeciągu kilkunastu minut lub kilku godzin.¹²

Geograficzne oddalenie naszego kraju od źródeł zagrożenia terroryzmem nie gwarantuje bezpieczeństwa. W dzisiejszych czasach terroryzm jest zagrożeniem o charakterze globalnym, a więc dotyczącym również naszego kraju. Polska jako członek NATO i sojusznik USA uczestniczy w działaniach koalicji antyterrorystycznej, a więc może stać się celem ataku terrorystów. Perspektywa masowego wydarzenia, jakim jest współorganizowanie przez Polskę Mistrzostw Euro 2012 może stwarzać zagrożenie atakami.

Terroryzm XXI wieku to spektakularne ataki wymierzone w zachodnią cywilizację. Masowość Euro 2012 oraz rozgłos, jaki będzie towarzyszył mistrzostwom, wydają się być „wymarzoną” celem ataków. Euro oznacza przyjazd setek tysięcy kibiców i gości z krajów Unii Europejskiej – co oznacza brak kontroli na granicach. Państwo powinno podjąć działania, które usprawnią funkcjonowanie polskiego systemu przeciwdziałania terroryzmowi. System antyterrorystyczny jest *in statu nascendi*¹³; istnieją poszczególne jego elementy i ogniwa, które dopiero mogą tworzyć pewien system.

Koordinacją działań powinna zająć się specjalnie powołana do tego instytucja, która pilnowałaby, aby nie dublowały się żadne działania. Należy stworzyć sprawnie działający system przeciwdziałania terroryzmowi, który zapewni bezpieczeństwo obywatelom, gościom, kibicom, kadrom narodowym, vipom. Rząd powinien również stworzyć programy aktywizujące społeczeństwo do współpracy ze służbami (profilaktyka społeczna). Pomocnym krokiem byłyby

¹¹ B. Hołyst, *Kryminologia*, s. 491.

¹² J. Osterburg, R. Ward, *Criminal investigation...*, s. 595.

¹³ *Euro 2012. Mistrzostwa Europy w cieniu terroryzmu*, Opracowanie pod red. K. Liedla, Studia i analizy Collegium Civitas, Warszawa 2007, s. 27.

współpraca z mediami w celu budowania społecznej świadomości w zakresie zagrożenia i przeciwdziałania terroryzmowi. Cel zamachu na pewno byłby spełniony gdyż przyniosłby konsekwencje medialno-propagandowe. Spektakularność zamachu, ilość ofiar wywołałyby psychozę strachu.

W dzisiejszych czasach nie powinniśmy zastanawiać się, czy Polska może stać się celem ataków terrorystycznych, lecz winniśmy zapobiegać takiej ewentualności. Społeczność międzynarodowa, a Polska do niej należy, zadaje sobie pytanie, gdzie i kiedy on nastąpi¹⁴

Terroryzm to jedno z najpoważniejszych zagrożeń współczesnego świata, które może wystąpić przy okazji organizacji tak masowej imprezy sportowej, jaką jest Euro 2012. Terroryzm jest nie tylko zjawiskiem, nie tylko szczególną odmianą zorganizowanej przestępczości, ale także metodą walki¹⁵

11 września 2001 r. pokazał, że terroryzm nie zna ograniczeń w wyborze ofiar, czasu ani miejsca ataku. Terroryzm to połączenie przemocy z medialnym show, to negatywna siła na światowej scenie, która powinna być skutecznie zwalczana.

¹⁴ K. Liedel, *Terroryzm – anatomia zjawiska*, Wydawnictwo Naukowe Scholar Collegium Civitas, Warszawa 2006, s. 248.

¹⁵ K. Liedel, *Terroryzm...*, s. 83.